

Відповідальність неповнолітніх за скоєння правопорушень

ЦИВІЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ

Малолітні особи не відповідають за заподіяну шкоду. Згідно ст. 1178 ЦК України за заподіяну шкоду особами, що не досягли 14 років несуть відповідальність їхні батьки (усиновлювачі), опікуни, навчальні, виховні та інші установи, якщо вони не доведуть, що шкоду було завдано не з їх вини.

І мати, і батько відповідають за малолітніх за принципом рівної дольової відповідальності. Вони несуть відповідальність за неналежне виконання своїх батьківських прав та обов'язків, які закріплені в Сімейному кодексі України, опікуни, усиновлювачі несуть аналогічну відповідальність.

У разі встановлення опіки за життя батьків, не позбавлених батьківських прав, відповідальність за завдану підопічним шкоду можуть нести солідарно як батьки малолітнього, так і його опікун.

При відшкодуванні шкоди, завданої малолітнім, не виключається можливість укладення письмового договору між особою, зобов'язаною відшкодувати завдану шкоду і потерпілим, чи проста домовленість між ними, що звільняє від необхідності звернення до суду.

Заклади, які зобов'язані здійснювати нагляд за малолітніми – це навчальні заклади, заклади охорони здоров'я, приватні школи, спеціальні навчальні заклади. Вони несуть відповідальність, якщо не доведуть відсутність своєї вини. На заклад, де діти знаходяться невизначений час обов'язок відшкодування шкоди не покладається.

Установа, яка відшкодувала шкоду, має право пред'явити зворотну вимогу до особи, винної у її завданні, яка порушила вимоги педагогічного характеру, наслідком чого стала неправомірна поведінка дитини.

Відповідальність всіх вище перелічених осіб – це відповідальність за власну вину. У зв'язку з цим вони позбавлені права регресної вимоги до малолітнього при досягненні ним повної дієздатності – тобто повноліття (18 років).

Щодо цивільної відповідальності осіб віком 14-18 років, то неповнолітній самостійно відповідає за невиконання договору, укладеного ним самостійно, а також за згодою батьків.

Однак, якщо в неповнолітнього немає майна, достатнього для відшкодування збитків, додаткову відповідальність несуть його батьки.

У випадку заподіяння шкоди неповнолітнім у віці від 14 до 18 років він відповідає на загальних підставах. Якщо в нього немає майна чи заробітку достатнього для відшкодування шкоди, шкода відшкодовується цілком чи у частині, якої не вистачає, його батьками.

У разі відшкодування зазначеної шкоди, батькам надається право довести, що шкоду було завдано не з їх вини.

Обов'язок батьків чи закладу, який за законом здійснює функції піклувальника відшкодувати шкоду припиняється:

- 1) після досягнення особою, яка завдала шкоди, повноліття;
- 2) коли вона до досягнення повноліття стане власником майна, достатнього для відшкодування шкоди.

Батьки зобов'язані відшкодувати шкоду, завдану дитиною, щодо якої вони були позбавлені батьківських прав, протягом 3-х років після позбавлення їх батьківських прав, якщо вони не доведуть, що ця шкода не є наслідком невиконання ними своїх батьківських обов'язків.

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ

Адміністративним правопорушенням визнається протиправна винна дія чи бездіяльність, яка посягає на державний або громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законодавством передбачено адміністративну відповідальність.

Адміністративній відповідальності підлягають особи, які досягли на момент вчинення адміністративного порушення 16-річного віку.

До осіб віком 16-18 років, які вчинили адміністративне правопорушення застосовуються заходи впливу:

- 1) зобов'язання публічно попросити вибачення у потерпілого;
- 2) попередження;
- 3) догана або сувора догана;
- 4) передача неповнолітнього під нагляд батькам чи педагогічного, трудового колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання.

У разі вчинення особами віком 16-18 років правопорушень, передбачених наступними статтями Кодексу України про адміністративні правопорушення (у тексті – КУпАП), вони підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах:

— 44 (незаконне вироблення, придбання, зберігання, перевезення наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збути в невеликих розмірах);

— 51 (дрібне розкрадання державного або колективного майна);

— 121-127 (порушення водіями правил експлуатації транспортних засобів);

— ч. 1, 2 статті 130 (керування транспортними засобами в стані сп'яніння);

— 173 (дрібне хуліганство);

— 174 (поширювання неправдивих чуток);

— 185 (злісна непокора розпорядженню або вимозі працівника міліції чи їх образа);

— 190-195 (порушення громадянами порядку придбання, зберігання, передача іншим особам або продаж вогнепальної, холодної або пневматичної зброї);

З урахуванням характеру вчиненого правопорушення та особи правопорушника до зазначених осіб (за винятком ст. 185 КУпАП) можуть бути застосовані заходи впливу, передбачені ст. 24-1 КУпАП:

1. попередження;

2. штраф;

3. сплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення правопорушення;

4. конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення правопорушення;

5. позбавлення спеціального права (до 3 років);

6. виправні роботи (до 2-х місяців, 20 % від зарплати);

7. адміністративний арешт (до 15 діб).

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ

Чинне законодавство передбачає, що кримінальній відповідальності та покаранню підлягають особи, яким до скоєння злочину виповнилось 16 років (ст. 22 КК України). Лише за деякі злочини, спеціально вказані в законі, кримінальна відповідальність може настати з 14 років.

Згідно ч. 2 ст. 22 КК України особи, що вчинили злочини у віці від чотирнадцяти до шістнадцяти років, підлягають кримінальній відповідальності лише за:

- умисне вбивство (статті 115-117 КК України);
- посягання на життя державного чи громадського діяча, працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця, судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги представника іноземної держави (статті 112, 348, 379, 400, 443 КК України);
- умисне тяжке тілесне ушкодження (стаття 121, частина третя статей 345, 346, 350, 377, 398 КК України);
- умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження (стаття 122, частина друга статей 345, 346, 350, 377, 398 КК України);
- диверсію (стаття 113 КК України);
- бандитизм (стаття 257 КК України);
- терористичний акт (стаття 258 КК України);
- захоплення заручників (статті 147 і 349 КК України);
- зґвалтування (стаття 152 КК України);
- насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом (стаття 153);
- крадіжку (стаття 185, частина перша статей 262, 308 КК України);
- грабіж (статті 186, 262, 308 КК України);
- розбій (стаття 187, частина третя статей 262, 308 КК України);
- вимагання (статті 189, 262, 308 КК України);
- умисне знищення або пошкодження майна (частина друга статей 194, 347, 352, 378, частини друга та третя статті 399 КК України);

— пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів (стаття 277 КК України);

— угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна (стаття 278 КК України);

— незаконне заволодіння транспортним засобом (частини друга, третя статті 278 КК України);

— хуліганство (стаття 296 КК України).

Разом з тим, вже з 16, а не з 14 років, настає кримінальна відповідальність за вбивство з необережності і умисне легке тілесне ушкодження.